

Kielce, 6-7 lutego 2024 r.

Ks. dr Marcin Wiśniewski,
diecezja kaliska

FORMACJA POCZĄTKOWA I STAŁA W ŻYCIU PUSTELNICZYM

W ostatnich latach obserwujemy wzmożone zainteresowanie życiem pustelniczym oraz szeroko rozumianą duchowością pustyni. Dzięki coraz liczniej wydawanym tekstom źródłowym przybliżającym nam życie Ojców pustyni oraz tradycję monastyczną, duchowość pustelnicza staje się znana coraz większej rzeszy ludzi i powoduje swoistą fascynację oraz chęć osobistego doświadczenia pustyni. W zagubionym i zagonionym świecie pojawia się coraz większe zapotrzebowanie na ciszę, zatrzymanie i zastanowienie się nad swoim życiem. Równolegle pojawia się pragnienie głębszej modlitwy i kontemplacji. Zjawisko to dotyczy ludzi świeckich, ale również osób powołanych do służby w Kościele, gdyż w życie kapłańskie i zakonne wkraść się aktywizm i swoisty kryzys życia duchowego. Stąd coraz więcej osób szuka możliwości spędzenia kilku dni w jakimś klasztorze czy w pustelni. Również w naszym miejscu u stóp Góry Krzyża Jubileuszowego koło Ostrzeszowa dajemy taką możliwość. Od blisko 10 lat na swój osobisty czas pustyni przyjeżdżają świeccy, kapłani, siostry zakonne ze zgromadzeń czynnych, ale również mnisi i mniszki z zakonów kontemplacyjnych, a także pustelnicy i pustelnice żyjące w indywidualnej formie życia konsekrowanego. Mamy do dyspozycji kilka pustelni ukrytych przy lesie, w których jest wszystko co potrzebne do życia: miejsce do spania, skromny aneks kuchenny, łazienka i miejsce do modlitwy. Pobyt w pustelni połączony jest z duchowym towarzyszeniem, gdyż bardzo dużym niebezpieczeństwem, przed którym przestrzegają święci Ojcowie jest duchowe prowadzenie samego siebie bez weryfikacji z ojcem duchownym. Szanując niepowtarzalność duchowej drogi każdego człowieka Staramy się najpierw usłyszeć z czym osoba do nas przyjeżdża i jakie ma potrzeby, by wspólnie słuchając Ducha Świętego dobrać odpowiedni plan pobytu oraz właściwą lekturę. Każdego dnia osoba będąca w pustelni ma możliwość Adoracji oraz uczestnictwa w Eucharystii oraz odbycia duchowej rozmowy.

Pustynia jest w Biblii doświadczeniem fundamentalnym na drodze poznawania Boga. Naród Wybrany wędrując po pustyni uczył się Boga, uczył się słuchać Jego

Słowa oraz doświadczał Jego troski i miłosierdzia. Nierzadko Bóg wyprowadzał swój lud na różnego rodzaju „pustynie” w momencie kryzysu wiary i utraty wierności Bogu Jedynemu. Wyjście na pustynie było swoistym dialogiem miłości Jahwe z ludem, które miało powodować oczyszczenie serca dotkniętego bałwochwalstwem oraz powrotu do pierwotnej miłości. Ten właśnie motyw znalazł swoje miejsce w najnowszym dokumencie Dykasterii ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego zatytułowanym „Otworzę drogę na pustyni” *Iz 43, 19*.

Również w naszych czasach masowej sekularyzacji i ateizacji współczesnego świata, która wdziera się również do wnętrza Kościoła, Bóg otwiera drogę na pustyni, by odnowić naszą wiarę i relację z Bogiem. Dzieje się to właśnie poprzez tęsknotę za doświadczeniem pustyni, którą Duch Święty budzi w sercach wielu ludzi, jak również w powstawaniu miejsc, które dają możliwość czasowego doświadczenia pustyni osobom, których powołanie na co dzień związane jest z byciem w świecie. W większości przypadków zaproszenie na pustynię, które rodzi się w sercu jest wołaniem Ducha Bożego o odnowę życia duchowego i pogłębienie relacji z Bogiem.

Istnieje jednak niewielka grupa osób wywodzących się zarówno spośród kapłanów, osób konsekrowanych, jak i świeckich, która odkrywa autentyczne powołanie do życia pustelniczego. Dokument watykański odczytuje w takim powołaniu swoisty dar Ducha Świętego dany Kościołowi na nasze czasy. Takie odkrycie może dokonać się także na zasadzie rozeznania powołania w powołaniu. W odejściu mnichów i mniszek z zakonów kontemplacyjnych oraz osób konsekrowanych żyjących w cenobium do głębszej samotności i pustyni, dokument widzi nie zaprzeczenie wcześniejszego powołania czy niewierność mecierzystemu instytutowi i złożonym ślubom, ale jako kolejny etap życia konsekrowanego.

Powołanie do życia pustelniczego choć wydaje się być najbardziej indywidualnym spośród indywidualnych form życia konsekrowanego jest zawsze darem danym w Kościele i dla Kościoła. W związku z tym odkrycie pragnienia życia pustelniczego domaga się rozeznania nie tylko ze strony samego kandydata – najpierw w osobistej modlitwie oraz w kierownictwie duchowym, ale na kolejnym etapie musi być poddane rozeznaniu Kościoła. Właściwym przełożonym pustelnika diecezjalnego jest konkretny biskup diecezjalny, a pustelnik składając profesję pustelniczą jest ściśle związany z Kościołem powszechnym przez święte więzy z Kościołem partykularnym i jego pasterzem. W praktyce rozeznawanie powołania pustelniczego niesie ze sobą wiele wyzwań i niebezpieczeństw. Zdarza się bowiem niemała grupa osób, które zgłaszają chęć podjęcia życia pustelniczego, ale nie są do tego zdolne. Wśród świeckich są to osoby, które nie umiejąc nawiązywać właściwych

relacji z innymi pragną niejako uciec w imaginowaną relację z Bogiem przeżywaną w samotności. Tradycja chrześcijańska uczy nas, że nie ma prawdziwej relacji z Bogiem bez miłości do drugiego człowieka. Nierzadko pośród zgłaszających się kandydatów pojawiają się też osoby, które próbowały realizować swoje powołanie w różnych zgromadzeniach zakonnych i zostały wydalone lub same odeszły ze względu na niezdolność budowania zdrowych relacji we wspólnocie i swój skrajny indywidualizm. Dlatego takie osoby należy poddać szczególnej weryfikacji. Również wśród osób żyjących w kapłaństwie i życiu zakonnym może to być chęć jakiejś ucieczki od życia wspólnego, od różnych problemów, posłuszeństwa przełożonemu i chęci życia według woli własnej. Przyjęcie takich osób do stanu życia pustelniczego przyniosłoby im osobiście olbrzymie szkody duchowe, umocniłoby postawę pychy, chorej pobożności, ale również mogłoby zaszkodzić Kościołowi ukazując karykaturę życia pustelniczego.

W związku z tymi niebezpieczeństwami watykański dokument o życiu pustelniczym w 31 numerze daje konkretne wskazania dotyczące formacji osób pragnących wieść życie pustelnicze. Czytamy w nim co następuje:

„31. Praktyka ukształtowana przez historię tego powołania wskazuje, że od tych, którzy ujawniają ku niemu inklinację, jest wymagany czas rozeznania i formacji w jakimś klasztorze lub innej wspólnocie życia konsekrowanego pod kierunkiem fachowej osoby.

Inną formą stanowią planowe spotkania z osobą czy osobami zaangażowanymi przez biskupa do nieprzerwanego towarzyszenia na drodze tej specyficznej formacji.

Celem jest formacja, która uwzględnia wszystkie istotniejsze aspekty sfery ludzkiej, duchowej, kulturalnej i relacyjnej.

W tej perspektywie pustelnik zadba o nadanie szczególnego znaczenia programowi formacji ciągłej, dostosowanej do swojego stanu.

W szczególności pustelnik będzie czerpał z wielkiego duchowego dziedzictwa Ojców pustyni oraz ze skarbca tradycji chrześcijańskiej, Magisterium Kościoła i świadectwa świętych”.

Z racji tego, że życie pustelnicze jest indywidualną formą życia konsekrowanego, a w dodatku jego cechą konstytutywną jest samotność i oddzielenie od świata, pierwszą osobą odpowiedzialną za swój rozwój jest sam pustelnik, który powinien zadbać o odpowiednie zapoznanie się z tradycją życia pustelniczego oraz zatroszczyć się o swoją formację ludzką zarówno na początku swojej drogi, jak również w ramach formacji stałej. Aby jednak zapobiec pysze i indywidualizmowi kandydata czy pustelnika, osobista formacja winna być poddana odpowiedniemu ojcu duchownemu i z nim konsultowana.

Drugą osobą bezpośrednio odpowiedzialną za formację osoby rozeznającej oraz profesów pustelniczych jest biskup diecezjalny. Powinien on sam systematycznie spotykać się z kandydatem oraz swoimi pustelnikami. Biskup może również mianować konkretną osobę, która będzie bezpośrednio odpowiedzialna za kandydata i pustelników. Może on również wskazać jakiś klasztor, istniejącą już pustelnię czy pustelnika lub inne właściwe miejsce, które służyłoby formacji początkowej czy stałej pustelnika.

Mimo, że z racji eklezjalnej specyfiki powołania pustelników, w której są oni ściśle związani z kościołem diecezjalnym i jego biskupem oraz szacunku do indywidualności drogi każdego z nich, sensownym zdaje się zapewnienie odpowiedniej pomocy formacyjnych ze strony Podkomisji ds. Indywidualnych Form Życia Konsekwentnego. Należy zwrócić uwagę, że tak specyficzne i mniej liczne niż inne formy indywidualne powołanie nasuwa trudność zorganizowania tego rodzaju formacji na poziomie jednej diecezji. W żaden sposób nie zastępując roli biskupa oraz jego przedstawiciela pragniemy zaproponować następujące formy formacji wspierającej biskupów diecezjalnych w rozeznawaniu drogi życia pustelniczego przez kandydatów, jak również formacji stałej dla pustelników po ślubach.

1. Coroczne rekolekcje weekendowe dla osób zainteresowanych życiem pustelnicznym w Domu św. Jana Pawła II w Zmyślonej Parzynie.
2. Roczna lub dwuletnia szkoła formacyjna dla kandydatów do życia pustelniczego z comiesięcznym lub co dwumiesięcznym zjazdem weekendowym w Domu św. Jana Pawła II.
3. Odbywające się raz do roku dni skupienia dla pustelników po ślubach czasowych i wieczystych w ramach formacji stałej. (jest to oddolna inicjatywa większości pustelników).
4. Pustelnicy po ślubach wieczystych w ramach formacji stałej mogliby korzystać według własnych potrzeb z wybranych zjazdów szkoły formacyjnej lub otrzymywać materiały ze zjazdów.
5. Stała systematyczna opieka osoby odpowiedzialnej za życie pustelnicze w Podkomisji KEP ds. IFŻK, która miałaby realny kontakt z wszystkimi pustelnikami i pomagałaby rozwiązywać ewentualne sprawy wiążące się z tą formą życia.